

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XIII. — Wydana i rozesłana dnia 1. lutego 1897.

Treść: **M** 41. Ustawa o ustanowieniu powierznictwa familijnego książąt Czartoryskich.

41.

Ustawa z dnia 16. stycznia 1897,

o ustanowieniu powierznictwa familijnego książąt Czartoryskich.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam co następuje:

§. 1.

Pozwala się, żeby dziedzice księcia Władysława Czartoryskiego, zmarłego dnia 23. czerwca 1894, utworzyli powierznictwo familijne pod nazwą „Powierznictwo familijne książąt Czartoryskich“ na zasadzie postanowień projektu do dokumentu fundacyjnego powierznictwa, wypracowanego przez księcia Władysława Czartoryskiego a do ustawy niniejszej dołączonego.

§. 2.

Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej od dnia ogłoszenia.

Wykonanie onejże poruczam Memu Ministrowi sprawiedliwości.

Wiedeń, dnia 16. stycznia 1897.

Franciszek Józef r. w.

Badeni r. w.

Gleispach r. w.

(Polskich.)

Projekt

dokumentu fundacyjnego powierznictwa familijnego książąt Czartoryskich.

Artykuł I.

Ja Władysław książę Czartoryski, syn Adama Jerzego księcia Czartoryskiego a wnuk Adama Kazimierza księcia Czartoryskiego, generała ziem podolskich, przeznaczam nieodwołalnie na utworzenie majoratu familijnego a względnie powierznictwa familijnego na podstawie i stosownie do spisu przeze mnie osobno wygotowanego i dnia 24. lutego 1894 w Neapolu datowanego:

- a) dobra moje w Galicyi w okręgu c. k. Starostwa jarosławskiego położone, w księdze gruntowej c. k. Sądu obwodowego przemyskiego zapisane Sieniawę (wykaz hipoteczny l. 722), Krasne (wykaz hipoteczny l. 738), Adamówkę (wykaz hipoteczny l. 698), Słobodę (wykaz hipoteczny l. 736), Dobczę (wykaz hipoteczny l. 1139), Dąbrowicę (wykaz hipoteczny l. 1151), Rudkę (wykaz hipoteczny l. 1152), Majdan (wykaz hipoteczny l. 1163), Dobrę (wykaz hipoteczny l. 1206), Cieplice (wykaz hipoteczny l. 1215);
- b) dobra moje również w Galicyi w okręgu c. k. Starostwa sanockiego położone, w księdze gruntowej c. k. Sądu obwodowego sanockiego zapisane jakoto:

Besko (wykaz hipoteczny l. 525), Milczę (wykaz hipoteczny l. 826 dawny, 244 nowy), Jasiel vel Jasicin (wykaz hipoteczny l. 437),

Moszczaniec (wykaz hipoteczny l. 439), Moszczaniec wójtostwo adwokacie (wykaz hipoteczny l. 440), Puławy (wykaz hipoteczny l. 529), Puławy wójtostwo adwokacie (wykaz hipoteczny l. 530), Surowicę (wykaz hipoteczny l. 548);

- c) realności w Sieniawie, zapisane w księdze gruntowej c. k. Urzędu ksiąg gruntowych w Sieniawie w wykazach hipotecznych l. 284, 527 i 528;
- d) realności w Krakowie pod l. kons. 313 i 315 w dzielnicy I. położone, w księdze gruntowej c. k. Sądu krajowego w Krakowie, mianowicie w wykazach hipotecznych l. 300 i 302 zapisane;
- e) druki i rękopisma, obrazy, sztychy i rzeźby, antyki, zbiory zabytków sztuki i historyczne, umieszczone w Krakowie w realnościach pod Nr. kons. 313, 315 i 316 w dzielnicy I. pod nazwą „Muzeum książąt Czartoryskich“ i zapisane w protokołach rezolucjami c. k. Sądu delegowanego miejsko-powiatowego w Krakowie z dnia 24. kwietnia 1889, l. 13876 do wiadomości sądowej wziętych, nakoniec
- f) wymienione w rzezonym wykazie papiery wartościowe w sumie imiennej 850.000 zł. wal. austr.

Majątek ruchomy i nieruchomy tutaj wyszczególniony stanowić będzie na przyszłość dobro nie-sprzedajne, którego posiadanie i używanie służy tylko osobie na mocy niniejszego dokumentu fundacyjnego do tego powołanej.

Artykuł II.

Zbiory muzealne do powierznictwa należące, w artykule I, ustęp e wzmiankowane, stanowią pod nazwą „Muzeum książąt Czartoryskich“ istotną część składową powierznictwa familijnego książąt Czartoryskich i każdorazowy posiadacz powierznictwa obowiązany jest zachowywać je i utrzymywać.

Ponieważ jednak takie utrzymywanie zbiorów do Muzeum należących połączone jest z wydatkami, przeto postanawiam i rozporządzam, żeby z kapitału powierznictwa wyłączona została jako fundusz rezerwowi suma dwieście tysięcy złotych waluty austriackiej w papierach wartościowych, w których wolno lokować pieniądze sieroce, odsetki zaś bieżące od tej sumy obowiązany jest każdorazowy posiadacz powierznictwa książąt Czartoryskich obracać na utrzymanie i pomnażanie powyższego Muzeum; winien atoli przeznaczać z tego dochodu sumę tysiąc złotych waluty austriackiej rocznie na sty-

pendya dla młodzieńców religii rzymsko-katolickiej do kształcenia się w umiejętnościach lub sztukach wyzwolonych bądź w kraju, bądź też za granicą.

Tak prawo oznaczania wysokości stypendyów, jak i prawo ich nadawania służy każdorazowemu posiadaczowi powierznictwa, bez jakiegokolwiek wdawania się w to bądź kuratorów powierznictwa, bądź jakiegokolwiek Władzy znajdującej się w kraju, samorządnej lub rządowej.

Artykuł III.

Ja podpisany Władysław książę Czartoryski będę pierwszym posiadaczem powierznictwa z przyznanymi posiadaczom powierznictwa prawami i obowiązkami.

Po mojej śmierci następujące rody a względnie głowy tych rodów z potomkami powoływane będą według postanowień w artykule IV. przepisanych do posiadania powierznictwa a mianowicie:

1. Adam Ludwik książę Czartoryski, syn podpisanego Władysława księcia Czartoryskiego i Małgorzaty z książąt Orleańskich;

2. Witold Kazimierz książę Czartoryski, syn podpisanego Władysława księcia Czartoryskiego i Małgorzaty z książąt Orleańskich;

3. Adam książę Czartoryski, drugi syn Adama księcia Czartoryskiego i Wandy z książąt Radziwiłłów;

4. Zygmunt książę Czartoryski, syn Adama księcia Czartoryskiego i Elżbiety z hrabiów Działynskich;

5. Zdzisław książę Czartoryski, syn Adama księcia Czartoryskiego i Elżbiety z hrabiów Działynskich;

6. Marceł książę Czartoryski, syn Aleksandra księcia Czartoryskiego i Marceliny z książąt Radziwiłłów;

7. Jerzy książę Czartoryski, syn Konstantego księcia Czartoryskiego i Maryi z Dzierżanowskich.

Artykuł IV.

Za zasadę następstwa do powierznictwa dokumentem niniejszym ustanowionego przyjmuje się, że takowe służyć ma pierworodzeńcowi linii starszej; przeto kolej, w jakiej rody a względnie głowy rodów w artykule III powołanych wchodzi w posiadanie powierznictwa, ustanawiam w następujący sposób:

A. Przedewszystkiem następować będą wprzód powołani i ich potomkowie tylko po mieczu, z wyłączeniem potomstwa po kądzieli, tak, że kolej następstwa przychodzić będzie na ród później powołany dopiero po wygaśnięciu wszystkich rodów pierwszej powołanych.

W każdym rodzie linia starsza ma pierwszeństwo przed młodszą, przeto młodszą linia wchodzić będzie w posiadanie powierznictwa dopiero po wygaśnięciu starszej.

W razie urodzenia się dwojąt lub trojąt, powierznictwo dostać się ma temu, który pierwaj przyszedł na świat. W razie wątpliwości, które z urodzonych dwojąt lub trojąt przyszło na świat pierwaj a tem samem, które jest powołane do następstwa na powierznictwo, rozstrzyga los.

W takim przypadku, gdyby następstwo do posiadania powierznictwa miało służyć dziecku jeszcze nie urodzonemu, majątkiem powierznictwa zawiadywać ma matka i kurator dziecka nieurodzonego; przychody jednak w ciągu tego czasu zebrane mają być oddawane sądowi w zachowanie. Dopiero po urodzeniu się posiadacza powierznictwa przychody te przejdą na jego własność.

Gdyby zaś urodził się potomek płci żeńskiej a przeto od powierznictwa wyłączony, zebrane przychody dostają się najbliższemu posiadaczowi powierznictwa.

B. W razie zupełnego wygaśnięcia potomstwa męskiego, wszystkich rodów w artykule III powołanych, następstwo do powierznictwa przechodzi na linie żeńskie tychże rodów według następujących zasad:

Do posiadania powierznictwa przypuszczane będzie tylko potomstwo męskie. Prawo do następstwa na powierznictwo zależy od stopnia pokrewieństwa z ostatnim zmarłym posiadaczem powierznictwa. Jeżeli po zmarłym posiadaczem powierznictwa zostaną córki i siostry, pierwszeństwo ma potomek córki.

W razie równości stopni rozstrzyga wiek matki.

W przypadku tym pierwszy z linii żeńskiej pochodzący posiadacz powierznictwa, uważany będzie za głowę nowego rodu.

Każdy posiadacz powierznictwa z linii żeńskiej pochodzący, obowiązany jest pod utratą prawa posiadania i używania powierznictwa, podać do Najjaśniejszego Pana prośbę o Najwyższe zezwolenie, żeby mu wolno było do swego rodowego nazwiska przydać nazwisko „Czartoryski“, a gdy to Najwyższe zezwolenie uzyska, winien nosić to nazwisko jako przydatek do swego własnego nazwiska. Naprzykład X-Czartoryski.

Artykuł V.

Od następstwa do powierznictwa są wyłączeni:

- a) potomkowie nieslubni, chociażby później legitymowani;
- b) dzieci przybrane lub przysposobione, ponieważ tylko pokrewieństwo uprawnia do następstwa na powierznictwo;
- c) nie należący do rodziny, która przynajmniej już w XVII. stuleciu była rodem szlacheckim osiadłym w ówczesnem niepodzielonem królestwie polskiem;
- d) ci, którzy nie władają językiem polskim;
- e) osoby nie wyznające religii rzymsko-katolickiej;
- f) osoby stanu duchownego, licząc tu także członków zakonów lub kongregacji religijnych;
- g) osoby, które prawomocnym wyrokiem sądowym uznane zostały za winne pospolitej zbrodni lub występku pochodzącego z chciwości.

Osoby takie będą przy następstwie do powierznictwa pomijane w taki sposób, jak gdyby przed dniem otwarcia się dla nich powierznictwa nie były przy życiu; na ich miejsce powołani będą do powierznictwa ich potomkowie na zasadzie postanowień w niniejszym dokumencie fundacyjnym przepisanych.

Artykuł VI.

Gdyby co do posiadacza powierznictwa zaszedł jeden z powodów wyłączających w artykule V pod f) i g) przewidzianych, tenże traci posiadanie powierznictwa i posiadanie powierznictwa przechodzi na najbliższego oczekiwacza.

Gdyby zaś posiadacz powierznictwa wzięty był pod kuratelę sądową z powodu niedołęstwa umysłowego, obłąkania lub marnotrawstwa, traci przez to tylko prawo zawiadywania majątkiem powierznictwa, lecz nie posiadanie i używanie powierznictwa.

Artykuł VII.

Za podstawę przy spisowaniu sądowem inwentarza powierznictwa służyć ma wykaz w artykule I wzmiankowany, co się zaś tyczy Muzeum, ograniczyć się należy do porównania istniejących wykazów zbiorów ze stanem rzeczywistym, zanotowania w jednym egzemplarzu przybytków i ubytków, po-

czem egzemplarz w taki sposób uzupełniony, ma być jako część istotna dołączony do inwentarza głównego.

Na zasadzie tego inwentarza obejmie posiadanie powiernictwa pierwszy do tego powołany, przyczem inwentarz ten ma służyć za podstawę i ma być sprawdzany przy każdej zmianie w osobie posiadacza powiernictwa.

Żaden posiadacz powiernictwa nie może zmniejszać ilości przedmiotów na podstawie inwentarza objętych, lecz każdy obowiązany jest utrzymywać i następcy swojemu zostawić przynajmniej to, co objął i w tym samym stanie.

Gdyby majątek powiernictwa został uszkodzony lub zmniejszony z winy jednego z posiadaczy powiernictwa, obowiązkiem będzie następnego posiadacza powiernictwa dołożyć starania, żeby takie uszczuplenie lub uszkodzenie było wynagrodzone z wolnodziedzicznego majątku zmarłego posiadacza.

Artykuł VIII.

Syn, obejmujący po swoim ojcu posiadanie powiernictwa, nie może pod utratą prawa następstwa a względnie posiadania powiernictwa dochodzić swego ustawowego prawa dziedziczenia spuścizny wolnodziedzicznej po swoim ojcu.

Może jednak odziedziczyć majątek ojca na podstawie rozporządzenia ostatniej woli.

Artykuł IX.

Celem zabezpieczenia zaopatrzenia dla wdów po posiadaczach powiernictwa pozostałych, rozporządzam co następuje:

Przedewszystkiem wyłącza się z kapitału powierniczego i oddaje w zachowanie sądowe sumę 100.000 zł. w. a., wyraźnie sto tysięcy złotych waluty austriackiej w takich papierach wartościowych procent niosących, w których można lokować pieniądze sieroce; odsetki od tych papierów wartościowych służą do użytkowania wdowie po posiadaczu powiernictwa na czas wdowieństwa. Gdyby było więcej wdów po posiadaczach powiernictwa, pobierać mają dochód ten w równych częściach; gdyby zaś nie było wdów, prawo pobierania służy każdorazowemu posiadaczowi powiernictwa.

Artykuł X.

Nadto każdy posiadacz powiernictwa obowiązany jest corocznie, począwszy od objęcia powiernictwa, zawsze z końcem każdego roku administra-

cyjnego, to jest dnia 1. lipca, składać w urzędzie depozytowym sądu powiernictwa sumę wynoszącą pięć (5%) procentów czystego dochodu rocznego z majątku powiernictwa na utworzenie funduszu apanażowego dla swoich dzieci.

Sumy w ten sposób składane, mają być lokowane w papierach wartościowych bezpieczeństwo sieroce dających, odsetki zaś od nich, gdy zostaną wypłacone, mają być znowu korzystnie lokowane i aż do śmierci posiadacza powiernictwa do funduszu apanażowego w urzędzie depozytowym sądowym, doliczane. Gdyby posiadacz powiernictwa nie zapłacił rzeczonyj sumy w przeciągu trzech miesięcy po terminie płatności, to jest najpóźniej w październiku, będzie to rzeczą kuratora powiernictwa i rady powierniczej (artykuł XII) poczynić stosowne kroki, żeby suma ta została wniesiona.

Po śmierci posiadacza powiernictwa ten fundusz apanażowy rozdziela się według zasad ustawowego dziedziczenia jako wolna własność między ślubnych potomków zmarłego posiadacza powiernictwa, jednak z wyłączeniem tego syna, który na powiernictwo następuje i jego potomstwa.

Gdyby posiadacz powiernictwa nie zostawił ślubnego potomstwa, lecz tylko jednego syna na powiernictwo następującego, lub w ogóle umarł bezdzietnie, zgromadzony fundusz apanażowy ma być wcielony (doliczony) do funduszu apanażowego, który nowy posiadacz powiernictwa ma zbierać a następnie rozdzielać w sposób wyżej wzmiankowany.

Gdyby posiadacz powiernictwa stracił posiadanie onegoż z powodów w artykule V podanych, postąpić należy z funduszem apanażowym w taki sam sposób, jak gdyby posiadacz powiernictwa umarł.

Po utworzeniu powiernictwa i przy każdej zmianie posiadania powiernictwa obliczyć należy na podstawie spisane go inwentarza powiernictwa, czysty dochód powiernictwa i na podstawie tego dochodu oznaczyć sumę pięcioprocentową, którą posiadacz powiernictwa ma płacić.

Oznaczenie to obowiązuje aż do najbliższej zmiany w osobie posiadacza powiernictwa, jednakże na wniosek posiadacza powiernictwa lub osoby do udziału w funduszu apanażowym uprawnionej może także i w ciągu tego czasu nastąpić ponowne oznaczenie tego dochodu a względnie przypadającej od niego sumy pięcioprocentowej a to na koszt wnioskodawcy.

Artykuł XI.

Zostaje ustanowiona Rada powiernictwa powołana do strzeżenia tych praw, które jej doku-

mentem niniejszym wyraźnie nadaje i która w tym względzie podlegać będzie sądowi powołanemu do czuwania nad niniejszem powierznictwem.

Rada powierznictwa składać się będzie z trzech członków, z których każdy będzie miał zastępcę.

Pierwszych członków i ich zastępców zamianuje sam i uwiadamiając sąd o tem, złożę deklaracje mianowanych, wyrażające, że przyjmują nominacje.

Później każdy członek mianować będzie sam swego zastępcę, który, jak tylko członek ubędzie, zajmie natychmiast jego miejsce.

Jednakże w razie doznanej przeszkody przez członka i jego zastępcę, każdego członka zastępować może którykolwiek zastępca.

W Radzie powierznictwa prezyduje członek wiekiem najstarszy, który ma prawo zwoływać Radę powierznictwa a według okoliczności zastępców i nazwiska ich podawać sądowi.

Gdy zastępca ubędzie, członek, który go mianował, musi niezwłocznie zamianować nowego.

Gdyby jednak ubył członek, którego zastępcy także niema, w takim przypadku inni członkowie mają wybrać i mianować członka, który ubył. Mianowanie zastępcy zostawia się jednak członkowi nowo mianowanemu.

Posiadacz powierznictwa obowiązany jest uwiadamiać niezwłocznie sąd o każdym ubyciu bądź członka Rady powierzniczej, bądź zastępcy.

Mianowanie nowego członka Rady powierznictwa jakoteż nowego zastępcy, nastąpić ma najpóźniej w przeciągu dni sześćdziesięciu od dnia, w którym jego poprzednik ubędzie i w ciągu tegoż samego czasu członek Rady powierznictwa nowo wstępujący lub nowo mianowany ma także mianować swego zastępcę.

Gdyby tego terminu nie dotrzymano i gdyby nawet upomnienie sądowe i wyznaczenie nowego nieodwłocznego terminu nie miało skutku, sąd wezwie na audyencyę najbliższych znanych w kraju zamieszkałych oczekiwaczy powierznictwa w celu wybrania ubylego członka Rady powierznictwa lub zastępcy i tę osobę zamianuje członkiem lub zastępcą, na którą padnie najwięcej głosów jawiących się oczekiwaczy.

Pod względem uzdolnienia do urzędu członka lub zastępcy członka Rady powierznictwa wymagam, żeby tenże skończył trzydziesty rok życia, był w kraju osiadły, wiódł życie nieskazitelne i zarządzał porządnie własnym majątkiem.

O zamianowaniu członków i ich zastępców uwiadomić należy sąd ze złożeniem ich deklaracji, że przyjmują poruczony im urząd.

Uwiadomienie to nie jest potrzebne, gdy członków a względnie zastępców mianuje sąd w skutek wyboru oczekiwaczy, ale i od tych osób wymagać należy oświadczenia, że poruczony im urząd przyjmują.

Rada powierznictwa obowiązana jest wymienić sądowi wspólnego zastępcę uprawnionego do odbierania pism sądowych.

Artykuł XII.

Rada powierznictwa zwoływana być ma raz na rok na posiedzenie zwyczajne a nadto zawsze wtedy, gdy tego sprawy wymagają. Posiedzenia zwołuje członek najstarszy, któremu przewodnictwo jest poruczone (artykuł XI), gdyby zaś go zaszła przeszkoda lub gdyby zaniedbywał zwołania, czynią to dwaj inni członkowie.

Do wydania uchwały potrzebna jest obecność trzech członków lub zastępców.

Zastępców jednak można wzywać tylko wtedy, gdy jest wiadomem, że członka zaszła przeszkoda lub gdy zwołanie członków było bezskuteczne.

Uchwala się większością głosów.

Radzie powierznictwa należy się zwrot wydatków w gotówce łączących się z jej urzędowaniem które ponosić winien posiadacz powierznictwa.

Głównym obowiązkiem Rady powierznictwa jest czuwać nad tem, żeby lasy nie były nadmiernie eksploatowane, żeby budynki utrzymywane były w dobrym stanie i żeby w ogóle majątek powierznictwa nie ponosił w żadnym względzie szkody, nadto, żeby posiadacz powierznictwa dopełniał ściśle obowiązków swoich względem Muzeum książąt Czartoryskich a nakoniec, żeby tenże spłacał regularnymi ratami długi hipoteczne i żeby płacił punktualnie oznaczone raty roczne na fundusz apanażowy przeznaczone.

W razie dostrzeżenia uchybień, Rada powierznictwa obowiązana jest uczynić doniesienie do sądu i prosić o zarządzenie a na wszelki przypadek o zarządzenie środków zabezpieczających.

Jest także obowiązkiem Rady powierznictwa objawiać zawsze swoje zdanie, gdy tego sąd zażąda.

Przy spisaniu inwentarza jakoteż przy szacowaniu sądowem w celu dozwolonego ustawą obdłużenia majątku powierzniczego i w celu obliczenia sumy w artykule X ustanowionej, Rada powierznictwa ma prawo być obecną i czynić uwagi.

Artykuł XIII.

Co pięć lat od chwili objęcia w posiadanie powierznictwa przez pierwszego posiadacza powierznictwa, spisać należy na koszt każdorazowego posiadacza powierznictwa nowy inwentarz ruchomego i nieruchomego majątku powierznictwa, dostrzeżone zaś ubytki i uszkodzenia wynagrodzić ma z dochodów powierznictwa posiadacz onegoż, z którego winy te ubytki i uszkodzenia powstały; gdyby zaś ów posiadacz już nie żył, nagrodzone być mają z jego majątku wolnodziedzicznego.

Artykuł XIV.

Powierznictwo niniejsze książąt Czartoryskich podlegać będzie we wszystkich sprawach, dotyczących się onegoż, c. k. Sądowi krajowemu w Krakowie.

Artykuł XV.

Oczekiwacza nie można zgoła mianować kuratorem powierznictwa.

Pierwszym kuratorem powierznictwa mianowany być ma Jaśnie Oświecony książę Jerzy Czartoryski.

Artykuł XVI.

Pod względem zabezpieczenia majątku powierznictwa, obciążania go, podniesienia części kapitału powierzniczego, oczyszczania z długów, uzupełniania zdarzających się ubytków i wszelkich innych okoliczności w niniejszym dokumencie fundacyjnym nie przewidzianych, stosowane być mają obowiązujące postanowienia ustawowe.

Artykuł XVII.

Ja podpisany Władysław książę Czartoryski zezwalam, żeby niniejszy dokument fundacyjny został do ksiąg gruntowych wciągnięty i żeby na podstawie tego w stanie czynnym i biernym wszystkich dóbr w artykule I wymienionych, tudzież wzmiankowanych tamże w Sieniawie położonych realności, wykaz hipoteczny l. 284, 527 i 528 i realności położonych w Krakowie pod Nr. kons. 313 i 315 dzielnica I, wykaz hipoteczny 300 i 302 zapisany został w odnośnych wykazach hipotecznych węzeł powierznictwa, to jest, że nieruchomości te przeznaczone zostały na powierznictwo familijne książąt Czartoryskich i podlegają postanowieniom niniejszego dokumentu fundacyjnego.